

עניני פסח

וימררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבינים, ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך.

צריך לעיין אריכות הדברים, הא היה סגי אם אמר וימררו את חייהם בעבודה קשה, מה לי נפק"מ באיזה עבודה קשה. וגם מה שמסיים את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך לכאורה מיותר.

והנה, ידוע שכל התחלות קשות, ומי שלא רגיל לעבוד עבודה קשה יקשה עליו מאוד. ומ"מ ברוב ימים יהיה מורגל בזה ולא יקשה עליו כ"כ, כי הרגל נעשה טבע. אבל כששוב יתחיל מלאכה אחרת קשה, אז יקשה עליו עוד הרבה, ויהיה בכלל כל התחלות קשות עוד פעם.

ובמצרים בודאי היה קשה מאוד לישראל כשהתחילו לשעבד עמהם, כי לא הורגלו בזה, ומ"מ בימים רבים היה להם להרגל בזה. אבל המצרים שרצו למרור תמיד בחייהם התחכמו לשנותם ולהחליף ממלאכה למלאכה. דהיינו שהתחיל בחומר ואח"כ עובד בלבינים. ואחר שהורגלו בזה החליף לעבודה בשדה. וממילא היה כל ימיהם בעבודה קשה.

והיינו דכתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה, משום שהיו בחומר ואח"כ בלבינים ואח"כ בכל עבודה בשדה, והיה כל ימיהם מרורים. ועל ידי זה היה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך, משום שהחליף ממלאכה למלאכה.

(כתב סופר)

שביעי של פסח

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים... אז ישיר משה ובני ישראל.

יש לבאר פסוקים אלו, דהנה, מקשים העולם מדוע לא אמרו ישראל שירה תיכף כשיצאו ממצרים.

והנה, איתא במס' קידושין, דעבד עברי שברח לפני שש שנים צריך להשלים עד שש שנים, אבל אם מת האדון אינו צריך להשלים. וידוע שבני ישראל יצאו ממצרים קודם הזמן של ארבע מאות שנה, אם כן הוי דינם כמו עבד שברח דחייב להשלים עד ארבע מאות שנה. אך כשראו שמתו המצריים אז הם נשתחררו לגמרי. ונשום הכי לא אמרו שירה תיכף כשיצאו ממצרים.

וזהו שאמר הכתוב ויושע ה' ביום ההוא, פירוש ביום ההוא דוקא היה להם הישועה ולא קודם לכן משעת יציאה. והתורה מפרש שהישועה היתה משום וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, א"כ פטורים הם מלהשלים השנים ונשתחררו לגמרי.

(חנוכת התורה)

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר.

איתא במדרש, בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר להם הקב"ה מעשי ידי טבעו בים ואתם אומרים שירה.

ויש לדקדק, דהמצריים נטבעו סמוך ליום כמו שכתב רש"י באשמורת הבוקר, והמלאכים בקשו לומר שירה בלילה. א"כ קשה הלשון טבעו בים דמשמע דכבר טבעו, הא המצריים לא נטבעו עד הבוקר. ועוד קשה, מפני מה חס הקב"ה על המצריים, אדרבה, הלא באבוד רשעים רנה.

והנה, איתא בגמרא מאי דכתיב ויך ה' מחנה אשור, במה הכם, בשירה הכם. שכיון ששמעו שירה של מלאכים מיד מתו. וידוע דטביעת מצרים היה מדה כנגד מדה לפי שהיו משליכים ילדי ישראל לים לפיכך נטבעו בים. ולפ"ז יש לפרש המדרש, דבקשו מלאכי השרת לומר שירה, פירוש שרצו להמית את המצרים בשירה שלהם כמו בסנחרב כנזכר לעיל. ועל זה השיב להם הקב"ה מעשי ידי טבעו בים, רצה לומר הישראלים, שהמצרים טבעו מעשי ידי דהיינו בני ישראל בים, ובני ישראל נקראים מעשי ידי של הקב"ה כדכתיב מעשי ידי מגיד הרקיע. א"כ ראוי להמית המצרים מדה כנגד מדה שהם יטבעו ג"כ בים. ואם אתם רוצים לומר שירה ולהמיתם בזה לא יהיה מדה כנגד מדה.

(חנוכת התורה)